

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

**From Mayim
Acharonim to the Scent
of the Ketoret**

Rabbi Meir Goldwicht
Sunday, October 28, 2018 י"ט חשון תשע"ט

(1) בראשית פרשת וירא פרק יט

(א) ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה (ב) ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשפמתם והלכתם לדרפכם ויאמרו לא פי ברחוב נלין (ג) ויפצר בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו (ד) טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה (ה) ויקראו אל לוט ויאמרו לו אייה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם (ו) ויצא אליהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו (ז) ויאמר אל נא אחי תרעו (ח) הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם ועשו להן פטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל תעשו דבר פי על כן באו בצל קרתי (ט) ויאמרו גש הלאה ויאמרו האחד בא לגור וישפט שפוט עתה נרע לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר הדלת (י) וישלחו האנשים את ידם ויביאו את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו (יא) ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח (יב) ויאמרו האנשים אל לוט עד מי לך פה חתן ובניך ובנותיך וכל אשר לך בעיר הוצא מן המקום (יג) פי משחתים אנחנו את המקום הזה פי גדלה צעקתם את פני יקוק וישלחנו יקוק לשחתה (יד) ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנותיו ויאמר קומו צאו מן המקום הזה פי משחית יקוק את העיר ויהי כמצחק בעיני חתניו (טו) וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות פן תספה בעון העיר (טז) ויתמהמה ויחזיקו האנשים בידו ויבידו אשתו ויבידו שתי בנותיו בחמלת יקוק עליו ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר (יז) ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על נפשך אל תביט אחרך ואל תעמד בכל הפקר ההרה המלט פן תספה (יח) ויאמר לוט אליהם אל נא אדני (יט) הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את נפשי ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני הרעה ומתי (כ) הנה נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והוא מצער אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותחי נפשי (כא) ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפכי את העיר אשר דברת (כב) מהר המלט שמה פי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה על כן קרא שם העיר צוער (כג) השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה (כד) ויקוק המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש מאת יקוק מן השמים (כה) ויחפף את הערים האל ואת כל הפקר ואת כל ישיבי הערים וצמח האדמה (כו) ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח

(2) רש"י בראשית פרשת וירא פרק יט

ולוט ישב בשער סדום - ישב כתיב אותו היום מינוהו שופט עליהם
וירא לוט וגו' - מבית אברהם למד לחזור על האורחים"

(3) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד ב

תני על לוט ועל אשתו מברכים שתים על אשתו אומר ברוך דיין האמת ועל לוט אומר ברוך זוכר את הצדיקים

(4) טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריח

הרואה אשתו של לוט מברך שתים על אשתו הוא אומר בא"י אמ"ה דיין האמת ועל לוט הוא אומר בא"י אמ"ה זוכר הצדיקים

(5) משנה ברורה סימן ריח

(כו) אשתו של לוט - כשהיא [כב] נציב מלח: (כז) מברך שתים - ואע"פ [כג] שאין רואה קברו של לוט דכשרואה

אותה נזכר גם מנס בעלה ומש"כ ועל לוט ר"ל בשביל לוט: (כח) זוכר הצדיקים - שזכר הקב"ה את אברהם כדכתיב ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו' [ומשמע לכאורה [כד] דעל קברו של לוט אינו מברך כלל דשם אינו מנכר זכירת הצדיקים רק כשרואה אשתו שנעשה נציב מלח ושם באותו מקום ובאותה שעה בודאי היה כח תוקף הדין ואעפ"כ זכר הש"י את אברהם והציל בעבורו ללוט ושייך לברך ע"ז]

6) ישעיהו פרק א

(ט) לולי יקנוק צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדם היינו לעמרה דמינו: ס (י) שמעו דבר יקנוק קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה

7) דברים פרשת כי תבוא - נצבים פרק כט

(כא) ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את מפות הארץ והוא ואת תחלאיה אשר חלה יקנוק בה (כב) גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצביים וצבאים אשר הפך יקנוק באפו ובחמתו

8) משנה מסכת אבות פרק ה

משנה י [*] ארבע מדות באדם האומר שלי שלי ושליך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום שלי שלך ושליך שלי עם הארץ שלי שלך ושליך חסיד שלי ושליך שלי רשע

9) תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יז עמוד ב

מים אחרונים חובה אמר רב חייא בר אשי מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים

10) תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ו עמוד א

ת"ר פיתום הקטרת הצרי והציפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעי' של שבעים מנה מור וקציעה שיבולת נרד וכרכום משקל ששה עשר של ששה עשר מנה הקושט שנים עשר קילופה שלשה וקנמון תשעה בורית כרשינה תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא קבין תלתא אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חיוריין עתיק מלח סדומית רובע מעלה עשן כל שהוא

11) בראשית פרשת וירא פרק יח

(כ) ויאמר יקנוק זעקת סדם ועמרה פי רבה וחטאתם פי כבדה מאד (כא) ארדה נא ואראה הפצעקתה הבאה אלי עשו פלה ואם לא אנדעה (כב) ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עוֹדְנוּ עִמָּד לִפְנֵי יְקוֹק (כג) ויגש אברהם ויאמר היאף תספה צדיק עם רשע (כד) אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר היאף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה (כה) חללה לך מעשת פדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט (כו) ויאמר יקנוק אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם

12) רש"י בראשית פרשת וירא פרק יח

(כא) ארדה נא ואראה - למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה ת הכל כמו שפירשתי בפרשת הפלגה (לעיל יא ז) דבר אחר ארדה נא לסוף מעשיהם הכצעקתה - שלא מדינה הכצעקתה - שלא מדינה: הבאה אלי עשו - ואם עומדים במרדסם כלה אני עושה בהם. ואם לא יעמדו במרדן, אדעה מה אעשה להפרע מהן ביסורין ולא אכלה אותן. וכיוצא בו מצינו במקום אחר (שמות לג ה) ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך, ולפיכך יש הפסק נקודת פסיק בין עשו לכלה, כדי להפריד תיבה מחברתה. ורבותינו דרשו הכצעקתה, צעקת ריבה אחת שהרגוה מיתה משונהג על שנתנה מזון לעני, כמפורש בחלק (סנהדרין קט ב)

13) פרקי דרבי אליעזר פרק כה

ראה שני המלאכים, והיה סבור שהן אורחי הארץ ורץ לקראתם, שנאמר [בראשית יט, א] ויבאו שני המלאכים סדמה וגו'. ולמה היה יושב לוט בשער סדום, אלא שאותו היום מנוהו עליהם. הביאם ואמר להם באו ולינו בתוך ביתי, ואכלו ושתו ותלכו לדרכיכם בשלום. ולא קבלו האנשים עליהם, והחזיק בידם שלא ברצונם והכניס אותם בתוך ביתו, שנאמר [שם ג] ויפצר במ מאד. ראה אותם נער אחד מאנשי סדום ויצא והגיד להם, ונתקבצו אליו כלם אל פתח הבית לעשות כמנהגם. אמרו אל לוט איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם [שם ה], רוצים אנו לעשות כמנהגנו. מה עשה לוט, כשם שנתן משה רבנו נפשו על ישראל, כך נתן לוט נפשו עליהם

15) יחזקאל פרק טז

(מט) הנה זה ה'ה' עון סדום אחרתך גאון שבעת לחם ושלות השקט ה'ה' לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה (ג) ותגבהינה ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן פאשר ראיתי ס

15) מדרש אגדה (בוכר) בראשית פרשת וירא פרק יט

[ח] כי על כן באו בצל קורתך מלמד שאמרה לו אשתו אנשי העיר נמנעו מלקבל אורחים ואתה מכניסם לבית רצונך שיהרגוך ויהרגוני ואם אתה רוצה לקבלן חלוק עמי הבית ויהיו האורחים בחלקך על כן נאמר בצל קורתך

16) בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נא

ה [יט כו] ותבט אשתו מאחריו ר' יצחק אמר שחטאה במלח באותו הלילה שבאו המלאכים אל לוט מה היא עושה הולכת אל כל שכנינותיה ואומרת להן תנו לי מלח שיש לנו אורחים והיא מכוונת שיכירו בהן אנשי העיר על כן ותהי נציב מלח

17) ילקוט ראובני שם

ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח מדה נגד מדה, כי שמה של אשת לוט מלח, ולמה נקראת מלח שהיו העניים מבקשים ממנה לחם ונותנת להם מלח וכי לא היה לה לתת צדקה רק מלח ע"כ היו העניים מתפללים עליה ומבקשים מן השם להחזירה תל מלח, והשם שמע תפלתם ונהפכה למלח, וכשהיתה שומעת היתה חוזרת וענתה אמן בחשבה כי תפלתם לטובה עליה כי המלח נעשה מן המים ומן העפר וכוונתה שהיו דבריהם לטובה. וכוונתם היתה לרעה והנה נתקיימה כוונת העניים וחזרה לנציב מלח. ועוד טעם אחר אשת לוט היתה ראויה להשיג פני השכינה הנקראת מלח ולא רצתה לשמוע ולשמור מה שאמר לה המלאך אל תביט אחרריך לכן מדדה השם מדה כנגד מדה היא עברה

בגזירת מלח ושבה לנציב מלח. ומה שנקרא יונק נפש כי המלך העליון הוא הנפש וזאת יונקת משם ר"ל מאותה השפעה. גם נקראת מראה שחורה כי בזו המדה היו משיגים הנביאים נבואתם אבל בהרגשה, הוא שנאמר ותמונה אינכם רואים זולתי קול, ולכן נקרא שחורה כמו שהשחרות אין אדם יוכל להשיג בו כן הנבואה והמראה הזאת אין שום בריה יכולה להשיג שם. ועל מה נקרא תורה שבע"פ הטעם כי זו המדה בעבור שנקראת עוה"ז ואם אין אדם זוכה בעוה"ז אין יזכה לעוה"ב שהעוה"ב הוא היסוד ועוה"ז היא כנסת ישראל והוא השער, כמו כן אם מאמין אדם בדברי רז"ל בתורה שבע"פ שהוא עוה"ז זוכה לתורה שבכתב שהוא העוה"ב, ואם אינו מאמין בדחז"ל כמו הקראים המינין האפקורסים לא יזכה לעולם לתורה שבכתב שהוא עוה"ב. ולכן ניתנה התורה בשני לוחות להורות למה שאמרנו תושב"כ ותורה שבע"פ. א"ל בני בא ונשלים תורה שבע"פ הם י"ג מדות, א"ל ולמה לא השלמנו אותה כשהתחלנו, א"ל אם לא ניתן חלק גם לזאת א"כ נשיקה מאי"ן. א"ל ר' א"כ נתחיל ואיה"נ ר"ל אנה ה' הושיע נא, א"ל בני נתחיל מי כמוך נאדר בקודש נורא תהלות עושה פלא

18) פרקי דרבי אליעזר פרק כה

רבי זעירא אומר עשירי עולם היו אנשי סדום מן הארץ הטובה והשמנה שהיו יושבין עליה שכל צרך שבעולם היה יוצא ממנה שנאמר [איוב כח ו] ועפרת זהב לו בשעה שהיה אדם יוצא ומבקש לקח לו ירק היה אומר לעבדו צא וקח לי באסר ירק הוא הולך לקח לו ירק ומוצא תחתיו זהב שנאמר ועפרת זהב לו וכסף היה יוצא ממנה דכתיב כי יש לכסף מוצא [שם א] אבנים טובות ומרגליות היו יוצאים ממנה שנאמר [שם ו] מקום ספיר אבניה לחם היה יוצא ממנה דכתיב [שם ה] ארץ ממנה יצא לחם ולא בטחו בצל יוצרם אלא ברב עשרם שהעשר דוחה [נ"א מהם] מבעליו יראת שמים הבוטחים על חילם

19) במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה ט

אנשי סדום לא נתגאו לפני המקום אלא בשביל טובה שהשפיע להם מהו אומר בארצם (איוב כח) ארץ ממנה יצא לחם וגו' מקום ספיר וגו' נתיב לא ידעו עיט וגו' לא הדריכוהו בני שחץ וגו' אמרו סדום הואיל ומזון יוצא מארצנו כסף וזהב יוצא מארצנו אבנים טובות ומרגליות יוצאות מארצנו אין אנו צריכין שיבאו אדם אצלנו שאין באין אלינו אלא לחסרנו נעמוד ונשכח את הרגל מבינותינו אמר להם המקום בטובה שהטבתי לכם אתם מבקשים לשכח את הרגל מבינותיכם אני אשכח אתכם מן העולם מהו אומר (שם /איוב כ"ח/) פרץ נחל מעם גר וגו' (שם /איוב/ יב)

20) ר' אפרים

(כו) ותהי נציב מלח לפי שלא נתנה מ ל ח לעני, ולא ל ח פ, ולא ח מ ל ה
על העניים, לכך לא ח מ ל השי"ת עליה (מ).
יִיְיָ אֱלֹהֵינוּ

21) מלבי"ם בראשית פרשת חיי שרה פרק כד

(ג) ואשביעך כי ע"י מצות המילה נעשה אלהי הארץ שזה היה כריתת הברית להיות לך לאלהים אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני שהיו מושחתים במדותיהם וכבר כתב הר"ן שהמצות והעברות שבתורה הם על שני פנים מהם שיעשו רושם בגוף ובנפש במדות ובמעשים ומהם שיעשו רושם רק בנפש באמונות ואותם שיעשו רושם בגוף ובנפש יעשו רושם אל הבנים המשתלשלים מהם כשנאה ונקמה ואכזריות והכילות והזמה ודומי' שהם יעשו רושם בנפש

מצד שהם עברות ובגוף לפי שהמדות יפעלו בליחות כמו שהליחות יעשו תכונה במדות כי כמו שבאשר יהיה דם הלב רותח יהיה האדם כעסן כן מי שיכעוס יעשה דם לבו רותח ואותם המדות יחייבו המזגים הגופיים וזה ימשך לבנים וזה רוע אנשי כנען אמנם הדברים שעושים רושם בנפש לבד והם אמונות הכוזבות לא יתפשטו בבנים לכן בחר באנשי בית אביו הגם שהיו להם אמונות כוזבות כמ"ש אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו לא נשחתו במדות

22) שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה טו

כא ד"א החדש הזה לכם הה"ד (ישעיה מב) הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד וכי יש לעתיד לבא חדשות והא כתיב (קהלת א) מה שהיה הוא שיהיה אלא מוצאין אנו עשרה דברים עתיד הקב"ה לחדש לעתיד לבא, הראשונה שהוא עתיד להאיר לעולם שנאמר (ישעיה ס) לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וכי יכול אדם להביט בהקב"ה אלא מה הקב"ה עושה לשמש מאיר מ"ט חלקי אור שנאמר (שם /ישעיהו/ ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים ואפילו אדם חולה הקב"ה גוזר לשמש ומרפא, שנא' (מלאכי ג) וזרחתם לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה, השניה מוציא מים חיים מירושלים ומרפא בהם כל שיש לו מחלה שנאמר (יחזקאל מז) כל נפש חיה אשר ישרץ אל כל אשר יבא שם נחלים יהיה וגו', השלישית עושה האילנות ליתן פירותיהן בכל חדש וחדש ויהיה אדם אוכל מהם ומתפא ש שנאמר (שם /יחזקאל מז/ ו) ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה וגו' לחדשו יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים, הרביעית שהם בונים כל ערים החרבות ואין מקום חרב לעולם, ואפילו סדום ועמורה נבנות לעתיד לבא שנא' (שם /יחזקאל טז/ ו) ואחותיך סדום ובנותיה תשבנה לקדמתך

23) רבינו בחיי בראשית פרשת וירא פרק יח

אבל נגמר דינם בעון שהיו מואסים את הצדקה ולא היו משגיחים על ענייהם ועל רעיהם שהיו מוטלים ברעב וזהו ביאר הכתוב על דרך הפשט ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד שהיה חטאם מגיע לה' כענין שכתוב בענין העניים (דברים טו ט) "וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא" והנביא העיד כן באמרו (יחזקאל טז מט) "הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה" וכתוב (שם נ) "ותגבנה ותעשנה תועבה לפני ואסיר אתהן כאשר ראיתי" ולפי שהיו תדירין בחטא הזה לכך נגמר גזר דינם עליו שהרי אין לך אומה בעולם שלא יעשו צדקה אלו עם אלו ואנשי סדום היו מואסים בה והיו אכזרים בתכלית ואע"פ שלא נתנה תורה עדיין הנה הצדקה מן המצות המושכלות ודבר מתועב הוא שיראה אדם את מינו מוטל ברעב והוא עשיר ושבע מכל טוב ואינו מרחם עליו להשיב את נפשו

24) ר' צדוק הכהן מלובלין - מחשבות חרוץ אות יט

והנה כל דבר במקום שהוא נזכר בו בתורה בראשונה שם הוא כל כח אותו דבר וכמדומה שכך קיבלתי גם כן והוא דבר ברור ונמצא עיקר כח ענין המשתה הוא באותה משתה דלוט ובאמת כפי מה שנתבאר דעיקר המשתה הוא ההתחברות ושם בלוט עם המלאכים אין התחברות בעצם כלל אבל זהו עיקר גודל כח המשתה שיוכל לעשות התחברות גם בה' שאין שום צד התחברות רק על ידי התעוררות ניצוץ נעלם בתכלית העולם שכשנכנס יין יצא סוד הנעלם ויוכל לימצא צד חיבור בין המרוחקים לגמרי כלוט שמרוחק מקהל ה' לגמרי מצידו יותר מכל הגוים עם מלאכים הקדושים בתכלית הקדושה

(25) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סו עמוד ב

ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני! אמר לה בתי מי את? אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך? אמרה לו רבי לא כדין מתלין מתלא בירושלים מלח ממון חסר

רש"י מסכת כתובות דף סו עמוד ב

ולא כדין מתלין מתלא - ולא כך היו מושלין משל בירושלים מלח ממון חסר - הרוצה למלוח ממון כלומר לגרום לו שיתקיים יחסרנו לצדקה תמיד וחסרנו זהו קיומו

(26) ישעיהו פרק כה

וְעָשָׂה יְקֹוֹק צְבָאוֹת לְכֹל הָעַמִּים בְּהָר הַזֶּה מִשְׁתָּה שְׁמָנִים מִשְׁתָּה שְׁמָרִים שְׁמָנִים מִמְּחִים שְׁמָרִים מִזְקָקִים (ז) וּבְלַע בְּהָר הַזֶּה פְּנֵי הַלֹּט הַלֹּט עַל כָּל הָעַמִּים וְהַמְסָכָה הַנְּסוּכָה עַל כָּל הַגּוֹיִם (ח) בְּלַע הַמָּוֶת לְנִצָּח וּמָחָה אֲדָנָי יְקֹוֹק דְּמָעָה מֵעַל כָּל פְּנִים וְחָרְפַת עַמּוֹ יְסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי יְקֹוֹק דִּבֶּר פ (ט) וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הִנֵּה אֶלְהִינּוּ זֶה קוֹינּוּ לוֹ וַיִּוְשִׁיעֵנוּ זֶה יְקֹוֹק קוֹינּוּ לוֹ נִגְלָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ